замовлення Єврокомісії, у звіті якої вказано, що європейці наступним чином визначили свої ціннісні пріоритети: права людини (37%), мир (35%), демократія (34%), верховенство закону (22%), повага до життя людини (14%), рівність (13%), особиста свобода (11%), самовираження (4%), релігія (3%). Окремо у дослідженні виділено відношення європейців до таких цінностей, як повага до інших культур, солідарність і толерантність – вони нараховують 17%, 15% та 10% відповідно від загальної кількості понять [4].

Ефективній міжкультурній комунікації заважають такі чинники, як прагнення давати оцінну характеристику представникам інших культур, упередження та стереотипи, підвищена тривожність або напруга в спілкуванні, тощо. Найбільш серйозний негативний вплив мають конфлікти, що виникають через бінарне розподілення на «свій – чужий». У сучасному суспільстві функціонують спеціальні терміни, що виокремлюють чужинців у касту «не-своїх»: *турист, мігрант, нелегал, гастарбайтер, біженець*, тощо. Використання таких назв у певному комунікативному контексті, зокрема міжнародному, може спричинити конфліктну ситуацію.

Отже, при дослідженні проблем міжкультурної комунікації потрібно враховувати як особливості відносин між певними культурами (домінантність чи рівноцінність), так і окремі аспекти безпосередньо комунікації. Зважаючи на це, розуміння наявних об‘єктивних складнощів, які виникають під час контактування мігрантів з соціальним оточенням, куди вони прибули, та врахування суб‘єктивних чинників, що неодмінно здійснюють свій вплив на розвиток взаємовідносин між місцевим населенням країн ЄС та переселенцями, зважена оцінка існуючих можливостей, ризиків та, загалом, перспектив, що відкриваються, виховання в обох сторін комунікаційного процесу толерантності та демократичності, бажання зрозуміти одна одну, сприйняти різницю культур та соціальних звичаїв робить процес міжкультурної комунікації більш свідомим, позитивним та ефективним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Скубішевська Т. С. Роль мовних стратегій у міжкультурній комунікації. Мультиверсум: Філософський альманах. Київ, 2004. № 43. С. 57–64.
2. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. Київ : Видавничий центр «Академія», 2012. 288 с.
3. Соколов В. М. Толерантность: состояние и тенденции. Социологические исследования. Минск, 2003. № 8. С. 54–63.
4. Європейські цінності: реальність чи міф. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/25131805.html (дата звернення: 31.05.2022).

Красюк Л.В.
група М – 3.1
Черкаський національний університет ім. Б.Хмельницького
Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Шуба Ю.В.

ОСОБЛИВОСТІ ЗОБРАЖЕННЯ ГОЛОВНИХ ПЕРСОНАЖІВ В РОМАНІ «МІСЦЕ ВОДІЯ» МЮРІЕЛ СПАРК

Твори шотландської письменниці М. Спарк неможливо віднести до якось єдиного літературного напряму. Дослідники вбачають в них риси католицького екзистенціалізму,

схильність до реалізму, вказують на модерністські риси та захопленість сюрреалізмом, доводять їх відповідність постмодерністським традиціям. Очевидним є і вплив ідей «театру абсурду» на творчість М. Спарк, які втілилися в двох романах письменниці «Не турбувати» та «Місце водія», вплинувши на сюжет і стилістичні прийоми наратії та особливості зображення головних героїв. Зупинимося детальніше на описі персонажів роману «Місце водія», чия абсурдність ситуації в основі сюжету залишає у читача більше питань ніж відповідей.

На початку роману М. Спарк знайомить читача з головною героїнею Ліз, яка збирається у нав‘язану керівництвом відпустку, пропрацювавши без відпочинку в бухгалтерській конторі протягом шістнадцяти років. Усі інші персонажі – випадкові люди, яких Ліз зустрічає, готуючись до подорожі, чи безпосередньо під час своєї подорожі: дві продавчині у відділі жіночого одягу, висока білявка з пишними формами в аеропорту, яка вибирає книгу для читання; Річард, який, за висловлюванням Ліз, є «її типом»; Білл – схиблений на сексі макробіотик; місіс Фідке – стара леді, яка стає тимчасовою компаньйонкою Ліз; Карло – власник автомайстерні, який підвозить молоду жінку; хворобливий чоловік з готелю та інші незнайомці, епізоди спілкування з якими розбивають сюжет на мікросюжети і репрезентують нові моделі поведінки Ліз, неначе вона кожного разу приміряє на себе нову роль. Водночас, вони є індикатором сприйняття молодої жінки в соціумі, адже з авторського зображення зовнішності Ліз та її помешкання важко зробити певні висновки. Мюріель Спарк дає читачеві досить абстрактне уявлення як про зовнішність головної героїні: ‒*She is neither good-looking nor bad-looking.*‖[1, с.3], так і про її вік – чи то їй 29 , чи то – 36, тобто читач отримує опис зовнішності жінки, на яку б ніхто не звернув уяви, якби вона пройшла повз.

На перший погляд, Ліз – образ незалежної, розумної, зі знанням чотирьох мов, неодруженої жінки, яку можна назвати акуратисткою, адже вона живе в ідеально прибраній однокімнатній квартирі. Квартира нагадує готельний номер, куди щойно засилилися, оскільки тут панує чистота до блиску і немає речей, які говорять про свою хазяйку, наче вона там і не живе. Її не цікавить інтер‘єр, вона не намагається зробити свою домівку затишною. Складається враження, що жінка живе монотонним життям: робота – дім, дім – робота, яке їй випадає шанс змінити. А оскільки у більшості людей слово «відпустка» викликає позитивні емоції, то виплеск гніву Ліз на пропозицію відпочити і, як виявиться пізніше, планування власного вбивства з пошуком підходящого вбивці може викликати у читача, принаймні, глибоке здивування і нерозуміння ситуації.

Спочатку спостерігаючи як Ліз вибирає нове вбрання для відпустки, у читача може створитися хибне враження, що вона хоче виглядати спокусливо для чоловіків, шукаючи романтичних зустрічей за кордоном. Зрозуміло, що головна героїня відкидає ідею не бути бездоганною. Вона могла б купити сукню, що не залишає плям, що було б цілком логічним, беручи до уваги її патологічну любов до чистоти, але така пропозиція від продавчині лише її обурює. Ліз насолоджується своєю зверхньою манерою спілкування з продавцем, криком вказуючи що їй потрібно, а що не потрібно робити. Купуючи в інший крамниці занадто яскравий одяг, який їй не личить, та не пасує разом, стає зрозумілим, що жінка навмисне хоче привернути увагу до себе. А кольоровий візерунок сукні: ―*patterned in bright V‘s of orange, mauve and blue*‖ [1, с. 1] та нова манера спілкуватися створює в уяві читача образ балаганної клоунеси, що контрастує зі звичним образом жінки. Дивний вибір одягу Ліз та рішення подорожувати без валізи викликає у читача чергове здивування.

В аеропорту, купуючи книгу для читання з яскравою обкладинкою, героїня знайомиться із високою білявкою, яка одягнена в рожевий літній плащ та сукню, і чий син

є адвокатом. Під час їхньої розмови вибудовується інша картина опису особистості Ліз, яка говорить що має хлопця, і в той же самий час говорить, що має його знайти. Пізніше, читаючи епізод діалогу зі швейцаром в готелі, де головна героїня передає йому ту саму книгу для читання, яку купила в аеропорту, у читача створюється ілюзія потрапляння у шпигунський роман, а репліка Ліз нагадує закодоване повідомлення чи пароль*:—You can have the book as well; it's a whydunnit in q-sharp major and it has a message: never talk to the sort of girls that you wouldn't leave lying about in your drawing-room for the servants to pick up*‖ [1, с.21], адже це висловлювання випадає із типових готельних розмов і є дивним.

Окремої уваги заслуговує сцена, де Ліз цілеспрямовано переслідує тридцятирічного рудоволосого міцного молодого чоловіка, одягненого у темний діловий костюм, який наляканий перспективою бути в товаристві Ліз і, який виявиться «її типом» на роль майбутнього вбивці. Жінка відразу відчула, що він є «її типом» і може бути використаний у її планах, а він навпаки намагався уникнути такого розвитку подій, підсвідомо зрозумівши наміри Ліз. Також можна припустити, що Ліза обирає рудоволосого чоловіка через його колір волосся з метою яскраво та феєрично виглядати в парі на сцені власного «театру абсурду». Пізніше читач зустрічається з випадковою знайомою нашої героїні місіс Фідке, яка за дивним збігом обставин виявляється тіткою переслідуваного чоловіка та надає інформацію про свого племінника, якого палко бажає зробити щасливим, одруживши на потрібній жінці. Місіс Фідке вважає Річарда «Лізиним типом», бо на її думку, вона може захистити його від самого себе.

Протягом усього роману Ліз, її прізвище ніколи не згадується у романі, залишається повністю незбагненною, навіть у кінці твору. Усе що робить головна героїня – справжнє безумство: подорожує без багажу, ховає паспорт у таксі, шукає «свій тип», купує дивні подарунки, планує власне вбивство тощо. Вона призначає себе головною актрисою власноруч вигаданого сценарія, в якому вона нарешті стає водієм власного життя після багатьох років розчинення в масовці. Нарешті Ліз може бути приємною, або навпаки – грубою, може бути чесною, або легко збрехати, назвавши себе вдовою, навіть якщо вона ніколи не була одруженою. Її брехня та одержимість власним задумом чітко прослідковується протягом усього роману, хоча читач до останньої сторінки не розуміє її намірів.

У кінці роману читач виявляє, що Ліз свідомо переслідує свого вбивцю, бажаючи померти на обраній сцені. Вона ретельно все планує, залишаючи сліди для поліції: купівля ножа для паперу, шарф, чоловічі краватки, місце для вбивства, навіть свого вбивцю. Мюріель Спарк чітко демонструє, що події роману «Місце водія» розвиваються за сценарієм головної героїні, яка пересіла на місці водія та втілює свої бажання в реальність. Стомлена бути сірою мишею, Ліза прагне яскраво померти, як справжня актриса на сцені театру. Збираючись у подорож, головна героїня знає, що це її перша і остання подорож. Тому вона не бере багажу, яскраво одягається, не купує сукню, що не залишає плям. Також головна героїня знайомиться з випадковими людьми щоб бути запам'ятованою та знайденою після вбивства. Щоб бути впевненою, що Річард розуміє її, вона наказує чотирма мовами вбити її. І хоча саме Ліз помирає від ножових ран, читачеві важко визначити, хто ж на справді був жертвою вбивства – Ліз чи Річард, якого змусили стати вбивцею.

Одже, роман «Місце водія» М. Спарк фокусує увагу на образі головного персонажу, жінки на ім'я Ліз, чиї дії не підлягають законом логіки та інстинкту самозбереження. Абсурдність дій та висловлювання Ліз утворюють в уяві читача образ божевільної жінки, акторки «театру абсурду», глядачем вистави якого є читач. Питання

ким насправді була Ліз і чому в неї спрацювала програма самознищення залишається відкритим у романі.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Spark M. The Driver's Seat. URL :* https://booksonline.com.ua/view.php?book=145025 *(Last assessed: 14.04.2023).*

Емірлінг С.В.
група мСОАМ-12
Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка
Науковий керівник – канд. пед. наук, викладач Нацюк М.Б.

ALTERNATIVE METHODS OF ASSESSMENT

The dictionary defines the term ‒assessment‖ as the process of making a judgment or forming an opinion after careful consideration, deciding what level a student is at, or how much progress they are making. [2]. Since it is an indispensable part of the teaching and learning procedure, the main task is to do it effectively and adequately. The more efficiently the assessment is done, the wiser educational decisions are made and the more productive learning is enhanced.

With time, education undergoes significant changes, innovative approaches and methods of teaching are appearing, respectively, ways of assessment of students' performance have to be advanced too. So, it is worth noting that along with the traditional methods of assessment alternative ones are gaining popularity.

According to Berry R. alternative assessment is a form of assessment ‒designed to stimulate students' abilities to create and apply a wide range of knowledge rather than simply engage in acts of memorization and basic skill development‖ [4, p. 17-18]. In other words, students cultivate critical thinking, analyze their learning to detect what data and skills are required to solve a certain problem. Such type of assessment includes real-life tasks which, as a rule, are multifaceted. Besides, it is a continuous process that generally demands a longer period of time, and the focus is put on holistic and learner-oriented assessment [5, p. 148, 151].

The following advantages of alternative assessment can be highlighted:

- the teacher receives information on the strengths and weaknesses of each individual learner through multiple sources based on authentic activities;
- it can show a learner's development through the work samples and documentation collected;
- it reflects exactly what is being done in the classroom;
- it promotes Active and Collaborative Learning (ACL) when done in groups;
- it provides for demonstration of applied knowledge and encourages students' learning at a deeper level. [5, p. 152; 1].

Speaking of assessment techniques, they must be varied and adapted to the needs of each group of learners. Moreover, they have to reflect the goals aimed at in the particular class. When both students and teachers decide on what kind of technique to use, it leads to positive learning outcomes.